

8.1.9 Zaad verzamelen

Bij veel planten is de daglengte bepalend voor bloei en zaadvorming (niet bij bonen en erwten). Zowat 95% van de zaden moet rijp en droog geoogst worden.

Selecteer uit de gezondste planten de plant met de meeste wenselijke eigenschappen (vroeg of laat bloeien,..).

Kies niet 1 maar meerdere planten of bloemstengels waar je zaden van kunt oogsten.

Om hun zaden zo ver mogelijk te verspreiden zullen veel planten een zo lang mogelijke stengel maken met bovenaan de bloemen en zaden. In de tuin noemen we dat doorschieten 📖. Tweejarige planten doen dit pas in hun tweede levensjaar.

Voorbeeld voor sla. De krop groeit hoger omhoog en er schiet een lange stengel door die gaat bloeien. Het zaad is rijp als de pluisjes volledig open staan. Je ziet dan een crèmewit of donkerbruin ovaal zaadje aan het pluisje zitten. Die zullen loslaten en wegvliegen. Je kan ze afschudden, of er een opvangzakje rond binden. Je kan ook als de helft van de zaden rijp is de plant voorzichtig rooien en in de kas uit de wind zetten. Wel water blijven geven. In haar overlevingsdrang zal ze snel(ler) alle zaden afrijpen. Zo zijn meer zaden gelijk rijp en sneller, makkelijker en samen te oogsten. Veel planten die hun einde voelen aankomen proberen nog snel voor nakomelingen te zorgen.

Selecteren doe je doordacht. Als je de eerste sla die doorschiet laat staan als zaaddrager dan wordt voor deze eigenschap van onkruidplanten om snel zaad te vormen gekozen. Je selecteert dan op snel doorschietende sla!

Teosinte (📖 of oermaïs) leek op een fors gras. De oudste maïskolven waren amper 1,2cm lang. Tegen 1500 hadden Mexicaanse Indianen al kolven van 15cm. Nu zijn er al exemplaren tot 45cm!

Goede tomatenzaden zitten in een sappige rijpe tomaat. Paprikazaden zitten in een lekker rijpe paprika (groen is altijd onrijp, dus daar oogst je nooit bruikbare zaden uit!). Laat zaadjes rustig (en niet te hard) in de schaduw drogen, waar ze niet kunnen wegwaaien. Zorg voor duidelijke labels. Aan het zaad kan je niet altijd (precies) zien van welke plant of soort het is.

♫ *Zaadbal: dansavond ten voordele van de spermabank.*

Het graszaad 📖 mengsel dat je op de hooizolder kan samen vegen kan je gebruiken om (stukken) grasland (bij) in te zaaien (als het niet te oud is).

Een **eenjarige** 📖 plant voltooit zijn levenscyclus van kieming tot zaad binnen één jaar. Voorbeelden zijn zomertarwe en hennep. Je moet ze dus jaarlijks opnieuw zaaien.

Tweejarige 📖 planten zijn monocarpisch 📖, wat wil zeggen dat ze slechts één keer bloeien en vrucht dragen. In het eerste jaar groeien stengel, bladeren en wortels. In het tweede jaar bloeit de plant en produceert zaad, hierna sterft de plant af. Rooi die zaadplanten dus niet na 1 jaar.

Tweejarigen (prei, meekrap..) worden gewoonlijk aan het eind van het voorjaar of in het begin van de zomer gezaaid, daarna verspeend en in de herfst uitgeplant. Ze bloeien dan in het volgende jaar.

Daarnaast zijn er ook **doorlevende** of **vaste** planten.

♪ *En op het einde zal alles goed zijn. Als het niet goed is, is het niet het einde.*

Een **dodecaëder** is een regelmatig twaalfvlak met vijfhoekige vlakken, 20 hoekpunten en 30 ribben. (Grieks: dodeka: twaalf en hedra: vlak.) In het noorden van het Romeinse rijk, het Keltische gebied, zijn er meer dan honderd gevonden, allemaal verschillend. De kleinste is 4 centimeter en de grootste 8,5 centimeter. Ze zijn hol, en hebben gaten van verschillende afmetingen. De 2 grootste gaten staan bijna altijd recht tegenover elkaar. Ze zijn gegoten in brons, en hebben op iedere hoek een bolletje (voetje). De buitenkant is versierd met groeven en cirkels of astronomische symbolen. Je vindt deze mysterieuze voorwerpen in de Gallo-Romeinse musea van Tongeren, Poitiers, en Lyon.

Er zijn 27 verschillende theorieën, gaande van meetinstrumenten, dobbelstenen voor orakels, speelgoed, proefstukken voor leerling-bronsbewerkers, kandelaars. En als niemand iets zinnig bedenkt worden het vermoedelijk rituele of religieuze voorwerpen.

Een behoorlijk onderbouwde theorie (van G.M.C. Wagemans) ziet de dodecaëder als astronomisch meetinstrument, waarmee op basis van de stand van de zon op het hoogste punt van de dag de exacte zaaidatum voor wintergraan bepaald kan worden. Het zonlicht moet telkens bij draaiing door zoveel mogelijk van de twee tegenover elkaar liggende gaten schijnen. Zoveel te dichter bij de optimale zaaidatum, zoveel te meer lichtvlekken doorheen de dodecaëder geprojecteerd worden. In de praktijk dus een (te?) complexe en delicate zaaikalender voor de Keltische boeren.

In de natuur komt de vorm voor bij de eencellige alg Braarudosphaera bigelowii, en de pollen van de Rabelera holostea (plant). Ook bij sommige zwammen, (quasi-kristallen van) metalen en chemische moleculen.

In 2020 demonstreerde een oma een leuke toepassing met een replica dodecaëder. Ze gebruikte die om te punniken (soort breien, vb. voor handschoenen). Helaas verklaart dat niet de diverse afmetingen van de gaten, want die zijn niet nodig om meerdere resultaten (dikte) te bekomen. Maar als verklaring vind ik het even plausibel als 'ritueel (of religieus) object' voor dingen die we (nog) niet kennen.

♪ *Centrum: goedkope sterke drank. Erno Sourbron*